

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУДДІ ВИЩОГО СУДУ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Дігтяр А. О.,

*магістрант Навчально-наукового інституту права
Сумського державного університету*

Сучасні політичні та економічні зміни в нашій державі, наближення до європейської спільноти, обумовили нові реформи в правовій системі, які охопили і систему судоустрою. Судова реформа 2016 року, з ініціативним реформаторським внесенням змін до Конституції України, Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 р. № 1401-VIII¹ створила нову модель української судової системи, орієнтованої на міжнародний та європейський досвід. Внесення змін до Конституції України спричинило прийняття нового Закону України «Про судоустрій і статус судів» № 1402-VIII². Прийняття цих законів та внесення змін до Конституції поставило нові питання, особливо щодо практичної реалізації внесених змін.

Так, зокрема, новацією новоприйнятого Закону «Про судоустрій і статус судів» є створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності, який за своїм статусом є вищим спеціалізованим, а за повноваженнями здійснює свою діяльність як суд першої інстанції і має бути створений протягом 12 місяців з дня набрання Законом юридичної сили. Створення даного суду поставило нові питання: розмежування підсудності спорів з питань інтелектуальної власності, правового статусу суддів, підготовки суддів з розгляду питань інтелектуальної власності.

Питання належного захисту прав інтелектуальної власності в Україні є актуальним у зв'язку із взятими нею міжнародними зобов'язаннями та угодами, зокрема це стосується обов'язків нашої держави як члена Світової організації торгівлі, основною угодою якої є Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода ТРІПС). Указаною Угодою визначено, що країни-учасниці зобов'язуються забезпечити на своїй території дію таких процедур, які дозволяють здійснювати заходи, що запобігають порушенню законодавства у сфері охорони прав інтелектуальної власності та їх недопущення³.

¹ Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 28. – Ст. 532.

² Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 31. – Ст. 545.

³ Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності : Угода, Міжнародний документ від 15.04.1994 ; СОТ // Офіційний вісник України. – 2010. – № 84. – Ст. 2989.

Підписавши Угоду ТРІПС, яка сама по собі не зобов'язує створювати суди з питань інтелектуальної власності, більшість держав-учасниць цієї Угоди зробили це з власної ініціативи. Наразі існують різні форми судів та арбітражів з питань інтелектуальної власності, які іменуються по-різному: Спеціалізований суд з питань інтелектуальної власності, Суд з інтелектуальної власності, Патентний суд, Суд з питань інтелектуальних майнових спорів, Суд з інтелектуальної власності та міжнародної торгівлі тощо. Тобто міжнародною спільнотою визнається важливість саме судового захисту прав інтелектуальної власності. Судова спеціалізація, тобто виокремлення судів з питань інтелектуальної власності дозволяє більш ефективно виявляти та вирішувати проблеми у сфері прав інтелектуальної власності. Забезпечуючи суди з питань інтелектуальної власності відповідними фахівцями у зазначеній галузі, держава забезпечить зниження судових помилок, судових витрат, удосконалюючи судову практику в зазначеній сфері, що, у свою чергу, приведе до більшої узгодженості і підвищення передбачуваності в правовідносинах з питань інтелектуальної власності¹.

Проте створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності ставить нові питання щодо окремих аспектів його правового статусу. Так, зокрема, досить складно погодитися з назвою даного суду. Враховуючи принцип інстанційності в побудові судової системи України, вищими називаються суди касаційної інстанції, тоді як зазначений суд діятиме як суд першої інстанції. Тому, на нашу думку, більш доцільною була б назва – Суд з питань інтелектуальної власності.

Щодо принципів територіальності та доступності правосуддя, то їх також порушено. Оскільки невирішеним залишається питання місця розташування та територіальної юрисдикції вказаного суду. Розміщення Вищого суду з питань інтелектуальної власності лише в столиці нашої держави дійсно порушить принцип доступності, який полягає в тому, що територіальне розмежування компетенції судів першої інстанції зумовлено потребою доступності правосуддя на всій території України.

Як і серед науковців немає єдиного підходу щодо виду судочинства, в порядку якого розглядатимуться справи й відповідно процесуальні норми, якими буде керуватися Вищий суд з питань інтелектуальної власності (ЦПК України, ГПК України чи окремий процесуальний закон) у процесі своєї діяльності, так і в законодавстві дані норми поки що не знайшли свого відображення.

Не оминув змін і правовий статус судді Вищого суду з питань інтелектуальної власності, адже він значно відрізняється від загального статусу судді. Так, суддею може бути особа, котра відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Вищому

¹ Жаров В. О. Захист права інтелектуальної власності. Захист авторського права і суміжних прав. Захист права промислової власності : навч. посіб. – К. : Ін-т інтелектуал. власності, 2003. – 64 с.

суді з питань інтелектуальної власності, а також відповідає одній із таких вимог: 1) має стаж роботи на посаді судді не менше ніж 3 роки; 2) має досвід професійної діяльності представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного) щонайменше 5 років; 3) має досвід професійної діяльності адвоката щодо здійснення представництва в суді у справах щодо захисту прав інтелектуальної власності щонайменше 5 років; 4) має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) відповідно до вимог, визначених пп. 1–3, щонайменше 5 років (ст. 33 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»).

Аналіз законодавчих положень щодо правового статусу Вищого суду з питань інтелектуальної власності та правових засад його діяльності свідчить, що в нашій країні, фактично, запроваджується дворівнева спеціалізація у сфері розгляду справ, пов'язаних із правами інтелектуальної власності: перший рівень – перша інстанція, що представлена спеціалізованим судом (Вищий суд з питань інтелектуальної власності), котрий розглядатиме всі спори у сфері інтелектуальної власності; другий рівень – апеляційна і касаційна інстанції, які переглядатимуть зазначені спори лише в межах своїх юрисдикцій. Такий підхід, на думку І. Коваль, потребує додаткового дослідження, зважаючи на те, що це знову може призвести до проблем розмежування юрисдикцій судів апеляційної та касаційної інстанцій і формування різної практики розгляду справ про захист інтелектуальної власності на стадії їх перегляду. За часів існування господарських і адміністративних судів так і не було сформовано узгодженої практики розмежування юрисдикційної належності спорів у сфері інтелектуальної власності¹.

Таким чином, сьогоденні судова система України і досі знаходиться на етапі становлення. Створення нового Вищого суду з питань інтелектуальної власності поставило нові питання перед українським законодавцем та практикою, а це і назва суду, і розмежування компетенції судів, територіальна та інстанційна будова суду з питань інтелектуальної власності, професійна підготовка суддів зазначеного органу та багато інших. З урахуванням позитивного міжнародного досвіду, впровадження в судову систему інституту захисту прав інтелектуальної власності є досить обґрунтованим і доцільним. Діяльність такого спеціалізованого інституту в системі судової влади дозволить максимально професійно та ефективно здійснювати захист прав інтелектуальної власності, за умови вдосконалення правового статусу суддів, процедури їх підготовки та добору.

¹ Коваль І. Щодо правового статусу Вищого суду з питань інтелектуальної власності // *Теорія і практика інтелектуальної власності*. – 2016. – № 5. – С. 39–44.